

تألیف: حجة الاسلام سید محمد شفیمی
«حوزه علمیه قم»

ببرند، و کسی که فرزند دلسوز و شایسته ای تربیت کند که به یاد والدین خود باشد. (آو ولد صالح یدعوله ۲) و نیز از پیامبر نقل است: «الولد الصالح ریحانة من ریاحین الجنة ۳» یعنی، فرزند صالح گلی از گلهای بهشت است. «و همچنین فرمود: «میراث ا... عز وجل من عبد المؤمن ولد، یعبده من بعده ۴». یعنی، ارث خدایی انسان مؤمن فرزند است که پس از درگذشت آن مؤمن (پدر و مادر) به عبادت خدا بپردازد. نیز فرمود: «من سعادة الرجل الولد الصالح (۵)». یعنی از نشانه های سعادت مندی آدمی آن است که دارای فرزند شایسته باشد. آری، بی جهت نیست که ابراهیم خلیل از خداوند فرزند صالح، طلب می کند:

«رب هب لی، من الصالحین» (آل عمران -

۳۸)

در برابر مسئله فوق (ولد صالح) از فرزند

در این آیه، فرزند زینت زندگی و یادگار شایسته به حساب آمده است. این تعبیر، گویای این واقعیت است که، والدین در ساختار نسل خود وظایف سنگینی را به عهده دارند، تا محصول تلاش آنان به گونه ای باشد که در زندگی مایه زینت، آبرو و تعالی، شخصیت آنان باشد، برای جامعه سودمند و ثمر بخش و یادگار نیک و بازمانده ای ازرنده برای والدین باشند. و مهتر آن که حتی، کردار و رفتار فرزند در سرنوشت والدین در عالم برزخ (پس از مرگ) موثر خواهد بود. بر این اساس رسول خدا فرمود: «هنگامی که آدمی از دنیا رفت، پرونده اعمال او مختومه می شود، و پاداش الهی به نفع او، در آن ثبت نمی گردد؛ مگر در ۳ مورد؛ کسی که صدقه جاریه ای در جامعه بیادگار نهد، کسی که دانشی را به یادگار نهد (کتابی بنویسد، دانشمندی تربیت کند.) که دیگران از او سود

برخی از وظایف والدین پس از تولد کودک و پیش از دوره تحصیل چرا در مکتب تربیتی اسلام، بیش از سایر مسائل، به مسئله سالم سازی نسل، ارجح و بهاء داده شده است؟

پاسخ پرسش فوق، بر کسی پوشیده نیست که سلامت نسل، نه تنها باعث سلامت و تعالی و بالندگی بلکه مایه به آوری و تکامل، آبرو و عزت، نیک نامی و سعادت مندی جامعه است.

قرآن، از فرزندان به عنوان زینت زندگی یاد می کند که به نظر بعضی از صاحب نظران مصادیق «باقیات صالحات» نیز به حساب می آیند (۱). «المال و البنون زينة الحيات الدنيا و الباقیات الصالحات خیر عند ربک ثواباً و خیراً املاً». (سوره کهف - آیه ۴۶)

۵- انتخاب نام:

یکی از حقوق کودک بر والدین، انتخاب نام نیک است. امام هفتم (ع) فرمود: «اولین کار خوب پدر در حق فرزند، انتخاب نام برازنده ای برای اوست» ۱۷. و امام هشتم (ع) فرمود: «بهترین اسم ها و برترین کینه و لقب ها را برای فرزند خود برگزینید» ۱۸. و مهمتر آن که پیامبر اکرم فرمود: «در تصمیم شخص حامله این باشد که اگر کودک او پسر است نام وی را «محمد» یا «علی» انتخاب کند» ۱۹.

و نیز آن حضرت، همواره اسم های ناپسند شهرها و افراد را تغییر می داد ۲۰. آن حضرت می فرمود: «من کان له اربعة اولادکم بسم احدهم بسمی فقد جفانی» ۲۱. یعنی، کسی چهار پسر دارد و (لااقل) یکی از آن را هم نام من نکرد، بر من جفا کرد.

از رهنمودهای فوق بدست می آید که:

۱- انتخاب نام شایسته از وظایف اصلی پدر (و مادر) است.

۲- نام باید، تشخص آفرین و پیام آور باشد. زیرا در ساختار شخصیت کودک، موثر است. نام ناپسند یکی از عوامل احساس خقارت و باعث عقده روانی است.

۳- نام تحقیر آمیز و احیاناً منافی با شخصیت انسان را باید تغییر داد و بدست فراموشی سپرد.

۴- با انتخاب نام نیک، می توان روحیه گرایش به مسائل خاص و احیاناً زمینه توجه به مکتب، خصلت، کردار، و موقعیت ویژه دلخواه را در روان کودک فراهم آورد.

۶- محبت و احترام به کودک:

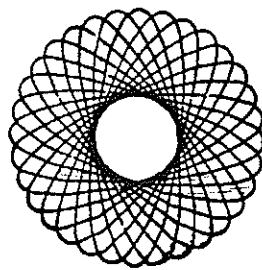
محبت و احترام به کودک در ساختار شخصیت او بسیار مفید و موثر است، بر این اساس در مسائل تربیتی اسلامی، به این اصل توجه ویژه شده، و مورد تأکید، قرار دارد. پیامبر اکرم خاطر نشان می کرد: «اکرمو اولادکم و احسنوا آدابهم» ۲۲. یعنی، فرزندان خود را گرامی بدارید و احترام کنید و به بهترین وجهی با آنان معاشرت کنید. و نیز فرمود:

«من قَبْلَ وَكَلَهُ كَتَبَا... له حسنة». یعنی، کسی که فرزند خود را از روی مهر و محبت بوسه می دهد از سوی پروردگار حسنه دریافت می دارد ۲۳. و در سیره پیامبر (ص) و ائمه معصومین آمده است که کودک خود را زیاد می بوسیدند. پس والدین باید در راستای سالم سازی نسل، از این اصل، غافل نباشند؛ تا کودک، دارای احساس غنای درونی شده، از هر گونه، احساس کمبود روانی و عاطفی که ممکن است ناهنجاریهای روحی را باعث گردد، در امان بماند.

۷- آموزش مکتبی کودک:

از سخن آسمانی پیامبر اسلام که فرمود: «اطلبوا العلم من المهد الى اللحد». استفاده می شود، آموزش کودک به دوره و یا زمان خاصی اختصاص ندارد. کودک از گهواره (اعم از گهواره به معنای عرفی کلمه و یا گهواره یعنی شکم مادر) یک آموزنده است. کیفیت آموزش، تاکتیک ها و نیز تکنیک های آموزشی خاص مورد استفاده واقع می شود. در هر دوره و مرحله، رهنمودهای حکیمانه ائمه معصومین در این رابطه کمتر به دست ما رسیده است. در آموزش کودک باید به مراحل رشد و آمادگیهای وی توجه کرد.

امام هشتم فرمود: «بادروا اولادکم احدانکم بالحديث» ۲۴. یعنی قبل از هر چیزی کودکان خود را با حدیث آشنا کنید، از این راه کودک با فرهنگ اسلام انس می گیرد. بقیه در شماره بعد.

بقیه از صفحه ۲۷ علل دلیریوم پس از پمپ

۲- تحریک بیش از حد حسی ۱۳

ترکیبی است از انواع حس های مختلف، که با شدت بیشتری به مغز می رسند. و در نتیجه سبب پاسخ های مغزی می شوند. مثلاً وقتی که شدت صداهای محیطی افزایش می یابد، ترشح کاتیکو لامتینها به داخل خون افزایش می یابد، و همزمان بیمار ممکن است، احساس ناراحتی و احساس درد نقاط مختلف مانند: محل درد، محل پانسمان و زخم ناحیه لوله تراشه و یا اینکه اختلال در خواب پیدا می کند.

۳- عدم وجود پاسخ به تحریکات مختلف ۱۴

بیمار صداهای مختلفی را می شنود که قادر به درک آنها نیست و نمی تواند پاسخ مناسبی بدهد. نقش خانواده بیمار:

داشتن روابط نزدیک خانواده بیمار خصوص بستگان نزدیک (پدر، مادر، فرزندان) یک امر حیاتی در جهت برقرار کردن سلامت روانی بیمار است. و شامل ارتباط قبل از عمل، روابط در ICU و یا در محیط خانواده پس از عمل می شود.

- 1- Blacky
- 2- Starr
- 3- Post Pump delirium
- 4- Pump
- 5- Bruer
- 6- Cardiapulmonary
- 7- Extubation
- 8- Dehydration and Hyponatraemia
- 9- Lasater
- 10- Intensive Care Unit
- 11- Schizophrenia
- 12- Sensory deprivation
- 13- Sensory Over Load
- 14- Sensory Monotony

ناصالح و نیز از کسی که در مقابل ساختار نسل سالم، احساس مسئولیت نکرده و گامی به پیش نمی نهد، سرزنش و نکوهش به عمل آمده است. امیرالمؤمنین فرمود: «اشد المصائب، سوء الخلق (۶)». یعنی «سنگین ترین (دردناک ترین) مصیبت ها، داشتن یادگاران (فرزندان) ناشایسته است». و نیز فرمود: «ولد السوء يهدم الشرف و يثین السلف». یعنی، «فرزند ناشایسته باعث از بین بردن و نابودی شرافت خانوادگی و مایه بدنامی گذشتگان است». با توجه به مسائل فوق، والدین باید در ساختن «نسلی سالم» از خود رغبت بیشتری نشان دهند. وظیفه آنان فقط از هنگام تولد طفل و حتی از اولین لحظه انعقاد نطفه نیز آغاز نمی گردد. چنانکه در فصل های گذشته، در باب ازدواج بدان پرداختیم و با نگرش واقع گرایانه خاطر نشان کردیم که: اولین وظیفه والدین در باب سالم سازی نسل، پیش از ازدواج و هنگام انتخاب همسر آغاز می شود. اسلام همواره خاطر نشان می کند، از هر نسل و نژاد و از هر خانواده و با هر کسی ازدواج نکنید و در پی پرورش نسلی کارآمد، بالنده و سالم باشید. پیامبر اکرم همواره هشدار می داد که: «ایاکم و خضراء الدمن» یعنی، بپرهیزید از نزدیک شدن و انتخاب گل‌های زیبای روئیده شده در مزبله ها و لجنزارها. از آن حضرت سؤال شد که مراد شما چیست؟ پاسخ داد: «المرءة الحسنة فی تسبب سوء». یعنی، دختران زیبایی که در خانواده ای ناباب نشو و نما، یافته باشند. (با چنین دخترانی ازدواج نکنید). اینک برآئیم تا وظایف والدین در باب سالم سازی نسل از هنگام تولد طفل را بازگو کنیم گرچه پیرامون شیر مادر قبلاً نکاتی را خاطر نشان کردیم.

• پس از تولد کودک:

وظایف پدر و مادر در باب سالم سازی نسل، به مراحل قبل از تولد کودک، حتی قبل از انعقاد و نیز پس از انعقاد، قبل از تولد و

همچنین به مرحله پس از تولد کودک تقسیم می شود. اینک وظایف والدین در مرحله پس از تولد کودک را مورد توجه قرار می دهیم:

۱- پذیرش کودک: با تولد کودک، فردی جدید به اعضای خانه ملحق گشته است. وظیفه والدین قبل از هر چیز، استقبال از تازه وازد و پذیرفتن اوست. تاکید اسلام به برپایی مراسم جشن تولد، که پس از گذراندن دوران نقاهت زایمان مادر صورت می گیرد، در حمایت از همین مسئله است.

جنسیت کودک نباید ملاک استقبال و یا عدم استقبال باشد. رسول خاتم (ص) به شدت در برابر سنت جاهلی موضع گیری کرد، در محو آن کوشید؛ و همواره می فرمود: «خیر اولادکم البنات» ۹. یعنی، بهترین فرزندان شما، دختران شمایند. و نیز فرمود: «نعم الولد المحذرات» ۱۰. یعنی، بهترین فرزندان، پرده نشینان (دختران) اند. و همچنین فرمود: «البنات حسنات والبنون نعمة وانما یشاب الحسنات و یسئل عن النعمة» ۱۱. یعنی، دختران، حسنه اند و پسران نعمت، آدمی در برابر حسنات مورد بازخواست قرار نمی گیرد لکن بخاطر نعمت مورد بازخواست واقع می شود. در سیره ائمه معصومین آمده است «هنگامی که فرزندی بدنیا می آمد، در حله پول فقط سلامت کودک را جویا می شدند». کامل بودن و سلامتی جسمانی و عقلانی کودک مورد توجه خاص آنان بود.

تردیدی نیست کودکی که مورد پذیرش والدین باشد، از محبت آنان برخوردار خواهد بود. چنین کودکی در زندگی آینده خود، هیچ گونه احساس حقارتی نخواهد

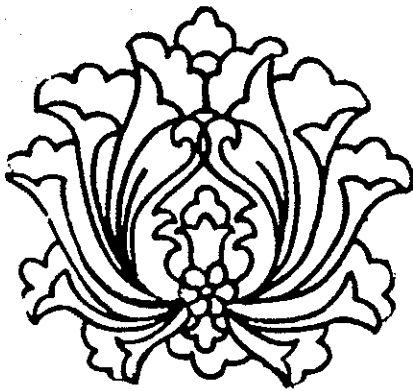
داشت. اما در صورت کمبود محبت و در اثر عدم پذیرش از سوی والدین، در زندگی آینده خود از بحران ها و ناهنجاریهای روحی رنج خواهد برد.

۲- قرائت اذان و اقامه در گوش کودک: در قدم اول باید صفحه ذهن کودک را با «ذکر» و یاد خدا آشنا ساخت؛ که مایه تقویت باروری «فطرت مذهبی» می گردد. بر این اساس مستحب است در آغاز تولد کودک در گوش راست او اذان و در گوش چپ وی اقامه، قرائت شود ۱۲.

۳- گرفتن کام کودک را با تربت مطهر: کودک، هنوز با غذای بیرون رحم مادر، آشنایی ندارد. باید دقت لازم داشت که با چه نوع غذایی به استقبال کام وی می شتاییم. چه بسا خاطر آن برای همیشه در دوران کودک پایدار بماند. در تعالیم تربیتی اسلام، روی آب فرات و تربت حضرت سید الشهداء عنایت شده و استفاده از آنها در گرفتن کام کودک، مورد سفارش رهبران الهی قرار گرفته است. ائمه معصومین علیهم السلام، در کردار و رفتار و گفتار خود، آن را همواره، توصیه می کردند و رهنمود می دادند: «خنگوا اولادکم بما؛ الفرات و تربت الحسین» ۱۳. یعنی، کام کودکان خود را با آب فرات و (یا) با تربت حسین (ع) بگیرید. در این رهنمود نکاتی نهفته است:

۱- بهترین آب، آب فرات و از دیدگاه فرهنگ اسلامی، آب فرات «آبی مبارک» به حساب آمده است.

۲- تربت کوی ایشار، شجاعت، سلحشوری و تمهد و ایمان حاصل خصلت ها

غذای حرام و شبه دار، نقش چشمگیرتری را ایفا می کند بدین جهت پیامبر اکرم فرمود: «حق الولد علی والدة یعلّمه الکتابة و الرماة و ان لایرزقه الا طیباً». یعنی، از جمله حقوق کودک بر پدر (و مادر) آن است وی را خواندن و نوشتن، تیراندازی، (فنون دفاع) بیاموزد و جز غذای مطبوع و پاک و حلال، به او نخوراند.

تأثیر بدلقمه حرام نه تنها در شخص، بلکه در نسل وی نیز ظاهر می گردد، بر این اساس رسول خدا(ص) هشدار داده فرموده: «کسب الحرام بین فی الذریة ۱۶». یعنی، اثر شوم غذای حرام در نسل بعدی آدمی، خودنمایی می کنند. (هم اکنون در صدد تبیین کیفیت خود نمایی غذا نیستیم و انشاءالله در ادامه این سلسله بحثها بدان خواهیم پرداخت.)

و امیرالمؤمنین به اولیاء اطفال فرمود: «لاتدخلوا بیوتکم لعق الحرام». یعنی، لقمه حرام و ناپاک را به خانه نبرید. (نهج البلاغه - خطبه ۱۵۱ - فراز ۱۶). مولوی می گوید.

لقمه ای کان، نور افزود کمال
آن بُود آورده از کسب حلال
علم و حکمت، زاید از لقمه حلال
عشق و رقت زاید از لقمه حلال

چون ز لقمه تو حسد بینی و دام
جهل و غفلت، زاید آنرادان حرام

زاید از لقمه حلال، اندر دهان

میل خدمت عزم آن سوی جهان

زاید از لقمه حلال، از مه حضور

در دل پاک تو و در دیده نور

(مثنوی - دفتر اول ص ۳۵)

۹- شیر مادر بدزبان.

۱۰- شیر مادری که از غذای حرام ارتزاق کند.

۱۱- شیر مادری که «عمشاء» یعنی شبکور است.

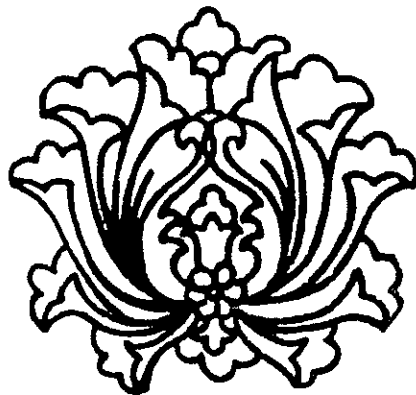
۱۲- شیر مادری که کریمه المنظر (صورتش خیلی زشت) است.

۱۳- شیر مادری که دشمن اهل بیت پیامبر(ص) است.

۱۴- شیر مادری که در زندگی به مسائل بهداشتی توجهی نکرده و به نظافت و طهارت اهمیت نمی دهد. ۱۴

۱۵- شیر مادری که میگزاری می کند (وسایل ج ۱۵ ص ۱۸۵ و ص ۱۸۷).

و کوتاه سخن آنکه، مسئله شیر مادر و تأثیر آن در روان و حتی در اندام کودک به حدی مورد

توجه اسلام است که امام امیرالمؤمنین تأکید می کند: «تخیروا للرضاع کما تسخیرون للنکاح» ۱۵ یعنی، همچنان که برای انتخاب همسر دقت می کنید و وسواس به خرج می دهید و برای انتخاب شیر کودک خود نیز، دقت کرده و وسواس لازم را به خرج دهید و بیاندیشید که چه کسی به فرزند شما شیر می دهد.

ب- خوراک پاک و غذای حلال - یکی از وظایف مهم والدین در برابر فرزند، فراهم آوردن غذای سالم و به دور از هرگونه خبثات و وسواس است، گرچه غذاها از لحاظ تأثیرات، به چند دسته تقسیم می گردند اما، نسبت به مسئله اثر بخشی در نسل، تا حدودی، وجهه مشترک دارند.

و صفات والا و روحیات ارزشمندی است که در خاک نقاط دیگر به چشم نمی خورد.

۳- کام کودک را با چنین آب یا با چنین تربتی گرفتن، آشنا ساختن او با چنین خصالی است این عمل در زندگی کودک، امید بخش و حیات آفرین است.

۴- تغذیه کودک:

الف - تغذیه کودک با شیر مادر: یکی از عوامل سرنوشت ساز در زندگی کودک شیر مادر است.

شیر مادر مورد احترام و اهمیت زایدالوصف اسلام است و تأکید فراوان شده که سلامت این شیر را به خطر نیافکنند بر این اساس، یکی از وظایف اساسی زن شیرده آن است که در دوران شیردهی جز غذای پاک و حلال نخورد و همیشه در ذکر و یاد حق بسر برد. و از هرگونه ناهنجاریهای عملی و اخلاقی اجتناب ورزد.

شیر مادر بهترین و مناسبترین و سازگارترین غذا برای کودک است؛ که دست توانای الهی، برای کودک فراهم آورده است. ولی در عین حال از شیر چند دسته باید دوری جست:

۱- شیر مادری که دیوانه، سبک مغز و احمق است.

۲- شیر مادری که از راه نامشروع باردار شده است.

۳- شیر مادری که به کردار ناروا مبادرت می ورزد.

۴- شیر مادری که، مادر او از طریق نامشروع وی را باردار بوده است.

۵- شیر مادری که بیماری مسری و واگیردار دارد.

۶- شیر مادری که در حال خشم و غضب به سر می برد.

۷- شیر مادری که دارای جهان بینی الهی نیست و به خدا ایمان ندارد. «براین اساس

استفاده از شیر زنی که مجوس است نهی شده است (رک: وسایل الشیعه ج ۱۵ ص ۱۸۶).

۸- شیر مادر شرور و ستم پیشه.